

MITÄ ON HYVÄ PÄÄSY PÄIHDEPALVELUIHIN?

Päihdepalveluihin pääsyn parantaminen,
Etelä-Suomen yhteistyöalue

Tuula Sillanpää, päihdeasiamies

Päihdeasiamiehen näkökulma

- **Päihdeasiamies tukee** asiakkaita perusoikeuksien ja muiden lakisääteisten etuuksien ja oikeuksien toteutumisessa estäen väliinpuotoamistilanteita
- **Kohderyhmänä** ovat **vapaaehtoisesti** päihdehoitoon ja –kuntoutukseen hakeutuvat, joilla on päihteen käyttöön liittyviä ongelmia, heidän **läheisensä ja muut päihdetoimijat**, kuten kuntien/sote-alueiden, päihdehuollon laitosten ja järjestöjen työntekijät sekä vertaistoimijat
- **Ongelmia voi olla** hoitoon ja kuntoutukseen pääsyssä, kohtelussa, kuntoutuksen aikaisessa sosiaaliturvassa ja niihin välittömästi liittyvissä ongelmatilanteissa (ajokortti-, asunto- ja lastensuojeluasiat)
- **Edunvalvonnan keinoina asiakastyössä** ovat neuvonta ja ohjaus puhelimitse ja sähköpostilla, yhteydenotto viranomaisiin ja hoitopaikkoihin sekä apu muistutusten, kanteluiden ja valitusten teossa
- **Edunvalvonnan keinoina muussa toiminnassa** ovat koulutus, konsultointi, vierailut hoitopaikoissa, tiedottaminen ja lausunnot asiakkaiden oikeuksista
- Lakisääteiset sosiaali- ja potilasasiamiehet ovat ensisijaisia toimijoita, päihdeasiamies täydentää järjestöpohjalta
- Toiminta on kohderyhmälle maksutonta
- Toimialueena on koko Suomi

Oikeus sosiaaliturvaan (Suomen perustuslaki)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

- Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus **välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon** (perustuslaki 19 § 1)
- **Julkisen vallan** on turvattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut siten kuin laissa tarkemmin säädetään ja lisäksi edistettävä väestön terveyttä (perustuslaki 19 § 3)
 - Terveysturvalaki
 - Sosiaalihuoltolaki
 - Päihdehuoltolaki
 - Mielen- ja mielenterveyslaki
 - Jne.

Oikeus päihdehoitoon ja –kuntoutukseen päihdehuoltolain (PHL) perusteella vuonna 2022

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=p%C3%A4ihdehuoltolaki>

- **Kunnan** on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä **tarve** edellyttää (PHL 3 §)
- Päihdehuollon palveluja tulee antaa **henkilölle, jolla** on päihteiden käyttöön liittyviä **ongelmia** ja lisäksi hänen perheelleen ja **läheisilleen** (PHL 7 §)
- Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheisten avun, tuen ja hoidon **tarpeen** perusteella (PHL 7 §) = oikeus hoitoon ja kuntoutukseen
 - Käytännössä tarve voi olla esim. raittiuden ylläpitämistä, puheeksiottoa, suurkulutuksen vähentämistä, pitkäaikaisen riippuvuuden hoitoa tai kuntoutusta
- PHL 28 § perusteella säädetty STM asetus 33/2008 opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080033>

Päihdetyö vuonna 2022

Terveydenhuoltolain (THL 28 §) perusteella

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>

Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi **tarpeellinen** päihdetyö, johon kuuluu:

1. Terveydenhuollon palveluihin sisältyvä **ohjaus** ja **neuvonta**, joka koskee päihteettömyyttä suojaavia ja sitä vaarantavia tekijöitä sekä päihteisiin liittyviä terveellisyyttä ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä
2. Päihteiden (alkoholi, huumeet yms.) aiheuttamien sairauksien **tutkimus-**, **hoito-** ja **kuntoutuspalvelut**

Sosiaalihuoltolain (SHL 24 §) perusteella (11 § ja 14 §)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Päihdetyöllä vähennetään ja poistetaan päihteisiin liittyviä hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä sekä tuetaan päihteettömyyttä. Sosiaalihuollon päihdetyöhön kuuluu **tarpeen** mukaisesti

1. **Ohjaus** ja **neuvonta**
2. Päihteiden ongelmakäyttäjille ja heidän omaisilleen ja muille läheisilleen suunnatut sosiaalihuollon **erityispalvelut** (päiväkeskus, päivätoiminta, ensisuoja, asumispalvelu)
3. **Muut** päihteettömyyttä tukevat tai päihteiden ongelmakäytön vuoksi tarvittavat sosiaalipalvelut (perhetyö, sosiaalityö, sosiaaliohjaus)

Raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut.

Hyvät päihdepalvelut

- Asiakas tietää, **mistä palveluja** on saatavissa ja ne ovat saavutettavia
- Päihdepalveluihin **pääsee** silloin, kun niitä tarvitsee, odotusaika on lyhyt
- **Palveluvalikoima** on riittävän laaja
- Päihdepalvelut valitaan asiakkaalle yksilöllisesti juuri hänen **tarpeensa pohjalta**
- Tarjolla on myös matalan kynnyksen palveluja
- Asiakas siirtyy turvallisesti **päihdepalvelusta toiseen** eikä putoa palveluiden väliin
- Asiakasta **kuullaan** ja hänen näkemyksensä otetaan huomioon
- Asiakkaalle **kerrotaan** tarjolla olevista vaihtoehdoista
- Asiakasta **kohdellaan** kunnioittavasti ja asiallisesti
- Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yksiköillä on **selkeä työnjako** päihdepalvelujen osalta ja **kaikki** työntekijät **tietävät** sen
- Asiakkaalle kerrotaan pääsystä omiin **rekisteritietoihin** ja mahdollisuuksista **oikeussuojakeinoihin**
- **Yhtä hyvät palvelut** koko maassa

1/5 Päihde- ja mielenterveyslainsäädännön uudistus vuonna 2023

- Päihdehuoltolain ja mielenterveyslain **palveluita** koskeva säännöstö kumotaan ja siirretään **terveydenhuoltolakiin** ja **sosiaalihuoltolakiin**
- Hallituksen esitysluonnos on tullut lausunolle 29.4.2022
- <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI>
- Lausuntokierros kestää 6 viikkoa, päättyy **10.6.2022 kello 16 (virka-aika)**
- **Kannattaa lausua!**
- Hallituksen esitys eduskuntaan syksyllä 2022, lakimuutokset voimaan **1.1.2023**
- Samaan aikaan 1.1.2023 aluehallintouudistus tulee voimaan ja vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, mukaan lukien päihdehuollon palvelut siirtyy kunnilta **hyvinvointialueille**

2/5 Päihde- ja mielenterveyslainsäädännön uudistus vuonna 2023

Sosiaalihuoltolaki 2022 ja 2023

- **2022** Sosiaalihuoltolain **Sosiaalipalveluja koskevassa luvussa 3** on ollut edellä mainittu **Päihdetyötä** koskeva pykälä, jossa on ollut neuvonta, ohjaus, päihteitä käyttävälle ja läheisille erityispalvelut ja muut tarpeelliset sosiaalipalvelut
- Asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös **Sosiaalipalvelujen hakemukseen**
- Asiakkaalla on oikeus **hakea muutosta** tästä päätöksestä – oikaisuvaatimus ja valitus
- **2023** uudistusluonnoksessa **3 luvun Sosiaalipalveluja koskeva Päihdetyön ja palvelujen 24 §** ehdotetaan kumottavaksi
- **Uutena tähän pykälään tulisi Päiväkeskustoimintaa ja siihen liittyvää tilapäistä majoitusta sekä sosiaalista ohjausta päihdetyön palveluna, mikä olisi anonymia toimintaa ja mistä ei tehdä päätöksiä**
- On sinänsä hyvä, jos se on uusi lisäys, mutta ei ole ollenkaan hyvä, kun sillä korvataan vanha hyvä pykälä koskien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia yleisiä ja sosiaalihuollon erityispalveluja

3/5 Päihde- ja mielenterveyslainsäädännön uudistus vuonna 2023

Sosiaalihuoltolaki 2022 ja 2023

- **2023** uudistusluonnoksessa Vanhan **Päihdetyön** pykälän sisältöjä on siirretty **Sosiaalihuoltolain 4 lukuun, joka koskee sosiaalihuollon toteuttamista**
- Sosiaalihuollon toteuttaminen (4 luku) koskee menettelytapoja, samalla tavalla kuin esimerkiksi Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista tai Laki potilaan asemasta ja oikeuksista
- Menettelytapoihin liittyvistä oikeuksista ei tehdä päätöksiä, jolloin käytettävissä ei ole hallintopäätöstä, josta voisi valittaa
- Tämä muutos heikentää asiakkaan oikeusturvaa eikä se ole hyväksyttävää
- Vertaus Terveystoimintalain päihdetyöhön myöhemmin, se säilyy ja paranee

4/5 Päihde- ja mielenterveyslainsäädännön uudistus vuonna 2023

Sosiaalihuoltolaki 2023

2023 uudistusluonnoksessa on ehdotettu joitakin uusia palveluja:

- Yhteisösosiaalityö, syrjäytymistä vähentävä etsivä työ
- Päiväkeskustoiminta ja tilapäinen majoitus, palvelusta ei anneta päätöstä, oikeus asioida myös nimettömänä
- Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa **yksilölle ja perheelle**
- Terveystalouteen ehdotetaan hyviä lisäyksiä **Päihde- ja riippuvuuspalveluihin (koskee laajemmin myös muita riippuvuuksia)** Tämä ehdotus ja edellä kumottavaksi ehdotettu Sosiaalihuoltolain Päihdetyön pykälä osoittavat, että päihdepalvelujen painopistettä ollaan siirtämässä terveydenhuoltoon, mikä ei ole monipalveluja tarvitsevien henkilöiden etu, mikäli sosiaalihuollon palvelujen saanti sen kustannuksella heikkenee

5/5 Päihde- ja mielenterveyslainsäädännön uudistus vuonna 2023

Terveydenhuoltolaki 2022 ja 2023

- **2023** uudistusluonnoksessa säilyy Terveydenhuoltolaissa ollut **Päihdetyö ja riippuvuuspalvelujen** pykälä, ei siirretä, sisältöä ei muuteta, vaan päinvastoin parannetaan
- Uudistusluonnoksessa lisätään kumottavasta Päihdehuoltolaista sen 7 § sisältö oikeus hoitoon:
- **Palveluja on annettava henkilön**, hänen perheensä ja muiden **läheistensä** tuen, hoidon ja kuntoutustarpeen perusteella, mikä pitäisi tehdä lisäyksenä myös säilytettävään sosiaalihuoltolain 24 §:än
- Uudistusluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi: **Potilaan siirtyessä** terveydenhuollon yksiköstä toiseen tai sosiaalihuollon laitos- tai asumispalveluihin on **turvettava** tarpeen mukainen hoidon jatkuvuus
- Sosiaalihuoltolain puolella ei ole vastaavaa hoidon jatkumisen turvaavaa pykäläehdotusta
- Uudistusluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi: Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan myös päihteiden käytöstä johtuvaa välitöntä katkaisu- ja vieroitushoidon tarvetta
- Uudistusluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi: Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa **yksilölle ja perheelle**

Kiitos!

Tuula Sillanpää

päihdeasiamies

puhelin 050 4774 325

tuula.sillanpaa@ehyt.fi

www.paihdeasiamies.fi

www.ehyt.fi